

כאשר האדם מרגיש בעולם הזה כשלוחו של הקב"ה נקל עליו לחיות באהבה ואחווה עם כל אדם בכל מצב שהוא!

וכן כתב בדעת תורה (חלק הביאורים), וכדברי הספרים הק' הנ"ל, וז"ל, כשאחי יוסף נכשלו במכירתם אותו, עם כל הסעיפים והתוצאות הרבות, הנה אחרי כן כשנתודעו וכבר הנם בידי יוסף, רואים אנו איך שיוסף הצדיק שיפר כל המעשה באמרו ועתה אל תעצבו וגו' כי למחיה שלחני אלוקים לפניכם וגו' ועתה לא אתם שלחתם אותי הנה כי הא' ושימני לאב לפרעה ולאדון לכל ביתו ומושל בכל ארץ מצרים, הפך כל הדבר מן הקצה אל הקצה, כי אחרי כל החשבונות וסוף הדבר, הנה הוא כאילו הוא אשר חייב להם תודות על כל אשר עשו לו.

ולא היה סתם דברים בעלמא מן השפה ולחוץ מצד יוסף, כי הרי תורה הם, הנה כי אמת היא כן, להתבונן ולהתפעל עד כמה שיוסף הצדיק החליק ועיבוד כל העולה, עד כי שכמעט נשאר הוא החייב והמשועבד להם, כי יוסף הצדיק ידע היטב היטב את השולחן ערוך שיש לנפגע, ולאור זה דן ושפט את כל העובדא, ומזה יצא כל הנהגתו זו, ולו לא עשה כן, יתכן כי העול שלו היה עוד יותר גדול מהעול שלהם, עכ"ל.

ועי' במלבי"ם שמבאר הענין כמו שביארו האוה"ח הק', המהר"ל ורבינו ירוחם ממיר, וז"ל: "והלא עדיין יעצבו על זה בעצמם מה שמנה ה' אותם להיות שבט אפו ושיעשה פועל רע הזה על ידם, על זה השיב שבאמת לא היה דבר רע, כי ושימני לאב לפרעה ועשה עמי טובה גדולה, בענין שאין לכם להתעצב על גוף המעשה, שלא היה בבחירתכם רק הייתם מוכרחים לזה מצד ההשגחה, ולא מהנצמח על ידה שהיה אך טוב וחסד, וזה כמשל אם ידחף אדם את חבירו למים בשגגה וינצל ושם ימצא אבן טובה, שאין לו עון מצד המעשה כי היה בשגגה ולא מצד המסובב ממנו שלא נטבע רק מצא כלי חמדה וכו'", עכ"ל.

« גם משה רבינו מדד את מעשיו לפי תוצאותיה »

ועד"ז פי' הרה"ק משינאווא ז"ע (בספרו דברי יחזקאל לפרשת שמות) את הפסוק 'ותאמרנה איש מצרי הצילנו מיד הרועים', ואחז"ל (במד"ה) אמרו בנות יתרו למשה יישר כוחך שהצלתנו מיד הרועים, אמר להם משה, אותו מצרי שהרגתי הוא הציל אתכם, ולכך אמרו לאביהן איש מצרי, כלומר מי גרם לזה שיבוא אצלנו, איש מצרי שהרג.

ויש להבין מה רצה משה לרמוז בזה, ומאי נפק"מ אם הוא זה שהציל או איש מצרי שהרג הוא גרם להצילן.

וביאר את דברי המדרש, דהנה לפעמים עושה האדם איזה מעשה אשר לדעתו הוא מעשה של מצוה, אולם לאחר מכן לבו נוקפו ומתחיל לפשפש במעשיו שאולי לא היתה זו מצוה אלא אפילו מעשה של עבירה, וא"כ האיך ידע האדם את האמת, והעצה לזה היא שיסתכל ויתבונן מה התוצאה של אותו מעשה שעשה, כי אם ישתלשל מזה דבר טוב סימן הוא שהמעשה הראשון היה ג"כ מעשה של מצוה וממילא גם יצא מזה דבר טוב בבחינת מצוה גוררת מצוה, אבל אם נתהווה מזה דבר לא טוב, סימן הוא שהמעשה הראשון לא היה בו מצוה אלא עבירה, ולכן גם נשתלשל ממנו דבר עבירה בבחינת עבירה גוררת עבירה.

כמו כן היתה אצל משה רבינו, שמצד אחד הרג את איש המצרי לשם שמים, אולם עכ"ז היה לבו נוקפו שמא לא היה צריך לאבד נפש אדם, אבל כאשר ראה שנשתלשלה מזה הצלת נפשות - הצלת בנותיו של

« יוסף הצדיק ניחם את אחיו בהדגישו את התועלת שיצא מהמכירה »

כתוב בפרשתינו (מה, ד-ה) "ויאמר יוסף אל אחיו גשו-נא אלי ויגשו ויאמר אני יוסף אחיכם אשר מכרתם אתי מצרימה, ועתה אל תעצבי ואל יחר בעיניכם כי מכרתם אתי הנה כי למחיה שלחני אלקים לפניכם".

לנו - בני אדם פשוטים - אין לנו מושג כל שהוא במעשה המכירה של השבטי י-ה, כפי שאומרים המפרשים שאין ספק שזה היה רצון ה', אך מההתייחסות של יוסף הצדיק לאחיו ולמכירה, לומדים אנו כיצד להתייחס למאורעות שונות כאשר הם מתרחשים ובאים על האדם, וכיצד להתייחס למצב שנקלע בו האדם, ולהאנשים שגרמו למצב הזה, שאם לא כן לא היתה התורה מספרת לנו כל מה שהתרחש בין יוסף הצדיק לאחיו, כי על כן 'תורה' שמה, כדי ללמד לאדם ולהורותו את הדרך אשר ילך בה.

והנה בספרים הק' מודגש יסוד מוסד בעבודת ה', אשר לומדים מדברי התנחומים שהוסיף יוסף לומר אל אחיו כדי להרגיעם ולעודדם, על ידי שהפנה את תשומת לבם אל **תוצאת** המכירה, בְּהִבְיָנִים שאין סיבה שתהיה בלבו טינה כלשהוא עליהם, וכפי שאמר להם 'ועתה אל תעצבו וגו' כי למחיה שלחני אלקים לפניכם".

וכמו שבאור החיים הק' (פסוק ה) מרחיב את הדיבור על זה ומבאר בזה"ל: "...יודע אני כי אתם נעצבים על המכר, וכמו שגילו דעתם באומרם 'אבל אשמים אנחנו', גם לפי המדרש שאמרו שירדו לפדותו בדמים יקרים, לזה אמר להם ועתה, פירוש וכו', הסירו העצבון, ונתכוין גם כן לרמוז להם ולהודיעם כי יודע בהם וכו', שדעתם קרובה אצלו והם נעצבים עליו עד עתה, ובזה יצדיקו כי לבו נכון עמם וכו'".

וממשיך (שם בפסוק ח) ואומר: "ועתה לא אתם שלחתם אתי הנה כי האלקים וגו', פירוש לתת טעם להסיר מלבם חשש השנאה לבל יחשבו כי יוסף ישטום אותם וישנאם על אשר נתאכזרו עליו, ויהיה דבר רחוק שיהיה לב יוסף נכון עמם וכו', אכן עתה אחרי ראותו כל הנמשך מירידתו למצרים, ידע כי המעשה היה מאת ה' והם שליחותו יתברך עשו ולא שליחות עצמם, ובזה אין מקום לשמור להם איבה, ולא להרחיק מדת אחווה מהם", עכ"ל.

וכן כתב המהר"ל (גבורות ה' פ"ו) לבאר הנהגת יוסף הצדיק וז"ל, רמז יוסף ליעקב אביו שלא יעניש את בניו על שמכרוהו שהיא גזירה מן השמים כדי שירדו מצרים, והיינו דכתיב ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים וגו', ומדכתיב ולאביו שלח כזאת ופירושו כמנין הזה, משמע דמדקדק הכתוב על המנין הזה, ומאי שנא מנין עשרה ממנין אחר, ואם לא שהיה הכתוב מדקדק על המנין, הוי למכתב ולאביו שלח עשרה חמורים וגו', למה הוצרך למכתב כזאת, אלא בא לומר כי החשבון הזה דווקא שלח, וקשיא מה טעם רק שהיה מכוון יוסף להראות לאביו שהשבטים אשר מכרו אותו, לא היו למכירתו רק כמו החמור שהוא נושא משא ואינו יודע תכלית משא הזה שהוא נושא, כך השבטים היו פועלים המכירה הזאת ולא היו יודעים מה הם עושים, כי לא היו עושים רק מה שגזר עליהם הקב"ה, כמו החמור הזה שנושא משא ששם עליו האדם שהוא אדון לו והוא פועל ואינו יודע תכלית פעולתו, כך היה נגזר מן הקב"ה שירדו מצרים ועל ידי המכירה ירדו מצרים, נמצא שהיו פועלים ולא ידעו מה הם עושים, כי לא ידעו שהיו גומרים הירידה, ואע"ג שהם היו מכוונים למכור אותו בשביל שנאתו, מ"מ עיקר הפעל הזה שירד יעקב למצרים וכו' עכ"ל.

יתרו, הרי נתגלה לו למפרע שמצוה גדולה עשה במה שהרג את המצרי, וממילא זכה לעשות עוד מצוה כהצלת נפשות בבחינת מצוה גוררת מצוה, ולכן הדגיש ותלה את הצלת בנות יתרו בהריגת איש המצרי.

« מדריגה הגבוהה ביותר של אמונה של יוסף הצדיק! »

ב'אור החיים' הקדוש אי' דבר נורא בדבר גדלותו - שאין כמוהו, בדרגת האמונה של יוסף הצדיק, שאפילו בשעת המכירה עצמה לא כהתה עין האחוה מיוסף הצדיק כלפי אחיו, והוא הדגיש את זה באומרו 'אני יוסף אחיכם אשר מכתם אותי'.

ומדריגה זו היא מעל הכח האנושי, לאחר מה שגמלוהו אחיו שהיו שונאים אותו והשליחו אותו לבור שיש בו נחשים ועקרבים, ולאחר מכן מכרוהו לעבד לאורחת ישמעאלים וע"י זה נתגלל למצרים וניתק מאביו, וישב שם י"ב שנה בבית הסוהר, כמה מרירות ושנאה מצטברות בלב לאחר תלאות כאלו, והנה יוסף אומר להם שאין בלבו עליהם כלום, הרי עלינו לדעת מהיכן שואבים כח רב ועצום כל כך.

וכבר כתב במסילת ישרים (פרק י"א) בזה"ל: "גם השנאה והנקימה קשה מאוד להימלט ממנה לב הותל אשר לבני אדם, כי האדם מרגיש מאוד בעלבונותיו ומצטער צער גדול, והנקמה מתוקה מדבש, כי היא מנוחתו לכדה, ע"כ לשיהיה בכחו לעזוב מה שטבעו מכריח אותו ויעבור על מדותיו ולא ישנא מי שהעיר בו השנאה, ולא יקום ממנו בהזדמן לו שיוכל להנקם וכו', חזק ואמיץ הוא, והוא קל רק למלאכי השרת שאין ביניהם המדות הללו, לא אל שוכני בתי חומר אשר בעפרם יסודם, עכ"ל."

« ישנם שתי דרגות בענין קבלת יסורים באהבה »

בספה"ק שומר אמונים (דרוש הבטחון פ"ז) כתב בזה"ל: "הנה דע אחי כי מובא בספה"ק 'פתגמין קדישין' בשם הבעש"ט הק', באריכות שם, כי בענין בטחון יש בחינת (תענית כא.) 'גם זו לטובה' ויש בחינת (ברכות ט.) 'כל מה דעביד רחמנא לטב עביד'. ופירוש הוא הקדוש ז"ל החילוק, כי הבחינה 'כל מה דעביד רחמנא לטב עביד' הוא, שיאמין שמאתו ית"ש לא תצא הרעות ח"ו, ואך טוב וחסד יוצא מאתו, רק בהשתלשלות הטובה כשמגיע לעולמות התחתונים אז עומדים עליו מקטריגים ח"ו בסיבות עונותיו ומתהפך הצירוף ח"ו, אבל ממתנינים מן השמים על אמונתו של זה האיש, ואם מתחזק בבטחונו ואמונתו באלקיו שבוודאי מאתו לא תצא הרעות ובוודאי מתוך הרע יצמח ויתהווה לו אחר כך טובה - רק שעדיין אינה נגלית לו, אזי על ידי האמונה ובטחון ממתיק הדין ומתהפך מדת הדין למדת הרחמים, ויוזכה האדם הלזיה שיתהפכו לו הצרופים לטובה ויתגלה לו טובה וישועה ונחמה גדולה רבה ועצומה בעגלא ובזמן קריב, אבל מכלל הן אתה שומע לאו ח"ו."

"ובחינה זו של 'גם זו לטובה' הוא יותר עמוק, שמאמין באמונה גדולה כל כך שהיסורים בעצם טובה גדולה, ולא היה שום רע מעולם. וכתוב שם שהוא דבר עמוק... ובאמת הוא דבר עמוק."

ומבאר בספר 'בית דרך' (בראשית ב', מאמר כד אות ג) עמוק דבריו הק' בזה"ל: "מדריגת 'כל דעביד רחמנא לטב' היינו, שמאמין שהכל לטובה ושמח ביסוריו ומודה לה' שנפרע ממנו בעוה"ז כדי להביאו לחיי העוה"ב, אבל כל זה מאחר ומבין שאין ברירה ומוכרחים היסורים, אבל אם היה ברירה בלא היסורים עדיף לו, אלא בהיותו מאמין שהיסורין הם לטובת האדם ואי אפשר בלעדם שמח בהם, וזה "לטב עביד", שמאמין שהתוצאה תהיה טובה."

"אמנם מדריגת 'גם זו לטובה' הוא, שכלל אין לו שום רצון עצמי להיות בלי היסורים, אלא מאחר שמשמים רצו ביסורין, הרי הוא שמח בהם דוקא, ואינו מעדיף אפשרות אחרת, ואומר אם לפני הקב"ה נח כך, גם לי נח כך, ואפילו לא מתפלל לה' שיקח ממנו את יסוריו ושיתרצה בו בלי יסורים, כי אין לו שום רצון עצמי, רק רצון ה', וזו מדרגה גבוהה מאד מאד. עכ"ל."

הגר"ח שמולאביץ זצ"ל, פותח את אחד משיחותיו בנושא זה, והוא מדגיש פן נוסף בגדלות מדריגת 'גם זו לטובה', שהרי אנו רואים שנחום איש גם זו אינו מוזכר כלל בתואר רבי, על אף שמאז תקופת הלל ושמאי ואילך, היו כל התנאים נקראים בתואר רבי, מכאן מבואר, שהתואר 'איש גם זו' גדול יותר מהתואר רבי, ומאחר שזכה לתואר זה, שוב אין צורך לכנותו בתואר רבי.

זה מה שאמר יוסף לאחיו ועתה לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלקים, ובכח אמונה שהכל מאתו יתברך ניתן להתגבר על יצר הנקם, וכמו שכתב בספר החינוך (מצוה רמ"א), במצות לא תקום, וז"ל: "משרשי המצוה שידע האדם ויתן אל לבו כי כל אשר יקרהו מטוב עד רע היא סיבה שתבא אליו מאת השי"ת, ומיד האדם ומיד איש אחיו לא תהיה דבר בלתי רצונו יתברך, ע"כ כשיצעררו או יכאיבו אדם ידע בנפשו כי עונותיו גרמו והשי"ת גזר עליו בכך ולא ישית מחשבותיו לנקום ממנו כי הוא אינו סיבת רעתו כי העוון הוא המסבב, וכמו שאמר דוד המלך ע"ה הנחו לו ויקלל כי אמר לו ה', תלה הענין בחטאו ולא בשמעיו בן גרא", עכ"ל.

« יוסף הרגיש וחי כשליחו של הקב"ה לפעול למען שמו ית'! »

אבל יש בזה עוד ענין עמוק להבנת הדברים, כי ידיעה זו שהכל בגזירת עליון בכחה לבטל את תאות הנקמה, אך עדיין אינו מיישב לגמרי את לב האדם על רגש השנאה שיש לו על חבריו, כי סוף כל סוף הרי הדבר תלוי בבחירתו של האדם, והוא בחר להרע לי, ולזה צריך מדריגה נעלה יותר.

אבל באמת צריך להבין האיך עמד יוסף הצדיק עומד בצדקו, הוא מגיע למקום זה והוא נער בן שבע עשרה שנה בלבד, רק בשנים, ימצא בין עובדי כוכבים, במ"ט שערי טומאה, במסיבה כזו ההשפעה היא כה הרסנית עד להחריד, ואף אצל משה רבינו נאמר 'ויאל משה לשבת את האיש', ומובא על כך בילקוט שמעוני דבר נורא, כי 'ויאל' הוא לשון שבועה אלה, ומשה נשבע באותה שעה שימסור את אחד מבניו לשם עבודה זרה, ובס' מכתב אליהו (ח"ב), מבהיר ומדגיש בזה את גודל כח השפעת הסביבה שבמדין, אשר השפיעה אפילו על משה רבינו עד כדי כך, על אחת כמה וכמה על נער בן י"ז שנה, ואף במד"ר מסופר האיך כשהגיעו האחים בפעם הראשונה למצרים הלכו לחפש את יוסף בשווקים ובבתי משתאות, כלומר הם עצמם היו משוכנעים כי יוסף יכול להמצא רק במקומות אלה.

אמנם בספרים הק' מבואר, דהתשובה על זה מונח במה שאמר להם 'כי למחיה שלחני אלוקים לפניכם, ויש בזה יסוד עמוק בעבודת ה', היינו, שאינו דומה מי שמגיע למקום במטרה לגור שמה ולהתשקע שם, למי שבא לשם בטור שליחות קודש, כי כל הסכנה שיכולה להיות לאדם בסביבה חדשה וזרה היא כאשר הוא בא לגור שם ולהיות כאחד מהם, או אז הסכנה שיושפע מסביבתו היא גדולה, אבל כאשר אדם מגיע לאותה סביבה כשליח, כאשר הוא מרגיש כעושה שליחות של קודש, כי אז לא רק שאינו מושפע מהסביבה אלא הוא עוד משפיע על סביבתו, ומחזק אחרים וגם בעצמו מתחזק יותר ויותר בתורה וביר"ש.

זה מה שאומר יוסף, מה שאתם רואים אותי במצב זה הוא משום שאני נמצא כאן בשליחות של מצוה כי למחיה שלחני אלוקים לפניכם, ושלוחי מצוה לא רק שאינם ניזוקים אלא גם מוסיפים והולכים ומתחזקים באמונה ובטחון בה'.

ולפ"ז יכולין להבין האיך יוסף הצדיק הגיע לזה המדרגה שאין לו שום טינה בלב על אחיו, אלא אדרבא להיפך כאילו הוא חייב להם תודות על אשר עשו לו (כפי שביאור בדעת תורה לעיל), משום שהוא הרגיש עצמו כל החיים שלו הוא רק שליח מהקב"ה, כל מה שרוצה הקב"ה הוא עושה בלב שלם ובשמחה כמו שליח, הוא התבטל עצמו לעשות רצון הקב"ה, וכל מה שעושה הקב"ה זה טוב, הוא לא רואה שום רע רק טוב, דזהו רצונו של השי"ת, ומשום הכי לא היה לו שום טענה על אחיו.

"...לשיהיה בכחו
לעזוב מה שטבעו
מכריח אותו ויעבור
על מדותיו ולא
ישנא מי שהעיר בו
השנאה, ולא יקום
ממנו בהזדמן לו
שיוכל להנקם וכו',
חזק ואמיץ הוא,
והוא קל רק
למלאכי השרת
שאינ ביניהם
המדות הללו..."